

(Nie)ważny Statut Muzułmańskiego Związku Religijnego

Anna Maciąg | Uniwersytet Wrocławski
<https://orcid.org/0000-0002-1741-1653>

Streszczenie

Słowa kluczowe:

Muzułmański Związek Religijny, nieważny statut, statut MZR, desuetudo

Istnieje swoisty dualizm prawny w zakresie obowiązującego Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego. Niezależnie od siebie obowiązuje Statut z 1936 roku oraz uchwalony współcześnie z 2009 roku. Przeprowadzona e-mailowo rozmowa z Rzecznikiem Prasowym Muzułmańskiego Związku Religijnego wykazała, że dostrzeżony dualizm faktycznie ma miejsce. Wnioski z rozmowy były zbieżne – obowiązujący Statut z 1936 roku w sposób widoczny narusza prawa i wolności wyrażone w Statucie z 2009 roku. Okazało się jednak, że istnieje spór odnośnie do możliwości niestosowania postanowień Statutu z 1936 roku. Polski porządek prawny nie przewiduje możliwości niestosowania aktu powszechnie obowiązującego, dopóki nie orzeknie o jego niezgodności z Konstytucją właściwy organ. Powstała jednak wątpliwość, który ze Statutów jest ważny, co postanowiłam uczynić przedmiotem analizy. Przy okazji sygnalizuję potencjalne konsekwencje takiego stanu rzeczy i możliwe rozwiązania – wydawałoby się – patowej sytuacji.

(In)valid Statute of the Muslim Religious Union (Summary)

Keywords:
Muslim Religious Union, invalid statute, the Statute of the Muslim Religious Union

There is a specific legal duality in the scope of the Statute of the Muslim Religious Union. The Statute of 1936 and the one adopted today – in 2009 – are probably in force at the same time. The Spokesperson of the Muslim Religious Union confirmed the noticed legal dualism. The Polish legal order does not provide for the possibility of not applying the universally binding act, unless the competent authority decides on non-compliance with the Constitution. However there was a doubt which Statute is valid. I signal the potential consequences of such a state of affairs and possible solutions this situation.

Wstęp

W toku (trwających wciąż) prac badawczych prowadzonych nad sytuacją administracyjnoprawną muzułmanina w Polsce zwróciłam szczególną uwagę na swoisty dualizm prawny w zakresie obowiązującego Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego. Otóż, poszukując rzetelnych informacji w przedmiocie charakteru prawnego i sposobu funkcjonowania Muzułmańskiego Związku Religijnego, trafiłam na sprzeczne ze sobą – i pozornie funkcjonujące obok siebie – stanowiska. Niezależnie od siebie obowiązuje Statut z 1936 roku oraz uchwalony współcześnie z 2009 roku. Akt normatywny w przedmiocie funkcjonowania Muzułmańskiego Związku Religijnego uchwalony w 1936 roku (i dotąd nieuchylony) okazuje się być nieobowiązującym *de facto* w ramach prowadzonej działalności przez Muzułmański Związek Religijny. W jego miejsce (wydawałoby się) uchwalony został Statut z 2009 roku.

W toku weryfikacji pozyskanych informacji, a także celem wyjaśnienia wątpliwości skontaktowałam się z Rzecznikiem Prasowym Muzułmańskiego Związku Religijnego. Przeprowadzona e-mailowo rozmowa wykazała, że dostrzeżony dualizm faktycznie ma miejsce. Wnioski z rozmowy były zbieżne – obowiązujący Statut z 1936 roku w sposób widoczny narusza prawa i wolności wyrażone w nowym Statucie. Okazało się jednak, że istnieje spór odnośnie do możliwości niestosowania postanowień Statutu z 1936 roku¹. Polski porządek prawny nie przewiduje możliwości niestosowania aktu powszechnie obowiązującego, dopóki nie orzeknie o jego niezgodności z Konstytucją właściwy organ. W tej sytuacji takie orzeczenie powinno dotyczyć ustawy z dnia 21 kwietnia 1936 roku o stosunku Państwa do Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej lub jej poszczególnych przepisów. Powstała jednak wątpliwość, który ze Statutów jest ważny, co postanowiłam uczynić przedmiotem analizy. Przy okazji sygnalizuję potencjalne konsekwencje takiego stanu rzeczy i możliwe rozwiązania – wydawałoby się – patowej sytuacji.

Wykorzystana przez mnie metodyka badawcza to głównie metoda formalnoprawna, charakterystyczna dla badań administracyjnoprawnych. Ponadto widoczne są elementy metody empirycznej, przede wszystkim w kontekście dokonanego przeglądu orzecznictwa oraz prowadzonej korespondencji e-mailowej.

¹ Çaxarxan Musa w prowadzonej korespondencji e-mailowej wskazał m.in., że: „Obecnie, zgodnie z konstytucyjną zasadą autonomii i niezależności, Państwo nie ingeruje w wewnętrzne sprawy związków wyznaniowych. Ustawa z 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do MZR w RP obowiązuje nadal, chociaż z uwagi na zmianę realiów polityczno-społecznych nie wszystkie jej punkty funkcjonują, np. o zatwierdzeniu statutu MZR przez Państwo w drodze rozporządzenia. Obowiązujący jest najnowszy statut, ten zamieszczony na stronie MZR [...] Konstytucja potwierdza prawo związków wyznaniowych do tworzenia własnego prawa wewnętrznego – bez ingerencji państwa. Zatem Konstytucja jako akt najwyższego rzędu unieważnia pewne przepisy, będące z nią niezgodne”.

O autonomii i niezależności związków wyznaniowych

Wśród praw i wolności zagwarantowanych w Konstytucji RP z 1997 roku istotna, z punktu widzenia przedmiotowych rozważań, okazuje się gwarancja dla związków wyznaniowych w zakresie bezstronności w sprawach przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych, zapewniająca swobodę ich wyrażania w życiu publicznym, a także podkreślająca, że stosunki między państwem a związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego (art. 25 Konstytucji RP). W ślad za gwarancją przyjętą została zasada niezależności od państwa Kościołów i innych związków wyznaniowych przy wykonywaniu funkcji religijnych oraz zasada współdziałania tych podmiotów na podstawie ustawy szczególnej (art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania).

Wynika z powyższego, iż związki wyznaniowe powinny mieć prawo do samodzielnego stanowienia i rozstrzygania o sprawach danego podmiotu, to jest społeczności religijnej oraz społeczeństwa państwowego (autonomii) oraz do braku podporządkowania podmiotom zewnętrznym, co wiąże się z odrębnością wspólnot religijnych oraz suwerennością państwa (niezależności) (Dudek 2004: 207). Z perspektywy związków wyznaniowych, zasada autonomii i niezależności określa ich samodzielność wobec władzy państwowej w sprawach należących do ich zakresu działania (Garlicki 2016). W doktrynie wskazuje się, że zasadne jest, aby związki wyznaniowe posiadały niezależność w zakresie „spraw wewnętrznych ustroju i organizacji wspólnoty religijnej, a w szczególności, jej organizacji terytorialnej, sprawowania jurysdykcji kościelnej, zarządzania i administrowania jej sprawami, nadawania stanowisk kościelnych i określania zakresu działania poszczególnych funkcjonariuszy kościoła” (Garlicki 2016), o ile swoboda ta współlistnieje z poszanowaniem obowiązującego porządku prawnego.

Formalnym przejawem uregulowania stosunków pomiędzy RP a związkami wyznaniowymi jest fakt, iż stosunki te określać ma ustawa, uchwalona na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z właściwymi przedstawicielami związku wyznaniowego (art. 25 ust. 5 Konstytucji RP). W omawianym przypadku podstawą regulacji stosunków Muzułmańskiego Związku Religijnego z państwem jest jednak ustawa uchwalona zdecydowanie wcześniej (w 1936 roku), której przepisów nie zmieniono, tak aby odpowiadały konstytucyjnym gwarancjom.

Statut Muzułmańskiego Związku Religijnego *de iure*

Muzułmański Związek Religijny funkcjonuje na podstawie przywoływanej ustawy z 1936 roku, potwierdzającej jego status związku wyznaniowego, oraz Statut z tego samego roku, stanowiący załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1936 roku o uznaniu Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego

w Rzeczypospolitej Polskiej. Fakt, że uchwalono je w 1936 roku, a więc w innym porządku konstytucyjnym, nie wpływa na ich ważność. Nie zostały uchylone, zatem wciąż obowiązują. Ustawa stanowi źródło powszechnie obowiązującego prawa w myśl art. 87 Konstytucji RP. Utraci ona moc obowiązującą w wyniku jej uchylenia (w całości lub w części) lub na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego jej niezgodność z Konstytucją RP w całości lub w zakresie poszczególnych jej przepisów (art. 188 w zw. z art. 190 Konstytucji RP). Oznacza to, że regulacje wynikające z ustawy z 1936 roku wciąż obowiązują. Tym samym za art. 2 (wbrew konstytucyjnym gwarancjom niezależności i autonomii) „Muzułmański Związek Religijny w Rzeczypospolitej Polskiej korzysta w swem życiu wewnętrznym z pełnej wolności rządzenia się, w ramach praw obowiązujących, przepisami swego Statutu (Ustawy Wewnętrznej), uznanego przez Państwo w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. **Statut Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wraz z ustawą niniejszą podstawę prawną organizacji tego związku**”².

Abstrahując już od takich przepisów Statutu z 1936 roku, jak „siedzibą Muftiego jest Wilno” (§ 4 zd. 4), należy zwrócić uwagę na normy prawne ograniczające w sposób podmiotowy możliwość ubiegania się o status członka ogólnego zebrania muzułmańskiej gminy wyznaniowej: „Członkami ogólnego zebrania muzułmańskiej gminy wyznaniowej są wszyscy mężczyźni, obywatele polscy, wyznania muzułmańskiego, mający ukończonych lat 21, mieszkający w obrębie danej gminy wyznaniowej przynajmniej od roku, używający w pełni praw cywilnych i umieszczeni w spisie uprawnionych do głosowania w danej gminie” (§ 37 zd. 1).

De iure Muzułmański Związek Religijny funkcjonuje w oparciu na ponad 80-letnim Statucie. Wprawdzie przewiduje on możliwość uchwalania wniosków Najwyższego Kolegium Muzułmańskiego w sprawie zmian i uzupełnień Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej przez Wszechpolski Kongres Muzułmański (§ 20 pkt 4 w zw. z § 55), ale brak jest informacji o tym, czy z prawa tego kiedykolwiek skorzystano. Natomiast fakt, że nie uregulowano sposobu jego uchylenia, wraz z cytowanym powyżej art. 2 Statutu, dowodzi, iż nie ma możliwości innej drogi uchylenia niż zmiana ustawy z 1936 roku. Okazuje się jednak, że jeszcze tego nie uczyniono (aczkolwiek pewne aspekty w tym zakresie wyjaśniam przy analizie Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego *de facto*).

Teoretycznie istnieje możliwość podjęcia nowego rozporządzenia Rady Ministrów, uznającego Statut z 1936 roku. Jednakże taka ingerencja w wewnętrzne funkcjonowanie związku wyznaniowego współcześnie oczywiście naruszałaby gwarancje przydane związkom wyznaniowym. Takie rozwiązanie naturalnie nie powinno być brane pod uwagę. Dokument noszący miano Statutu Międzynarodowego Związku Religijnego, a podjęty w inny sposób, nie wywoływałby skutków prawnych.

² Wyróżnienia autorki.

Statut Muzułmańskiego Związku Religijnego *de facto*

Z informacji pochodzących z oficjalnej strony oraz potwierdzonych w korespondencji z rzecznikiem prasowym wynika, że podstawą działalności Muzułmańskiego Związku Religijnego jest dokument noszący nazwę Statut Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP, który uchwalony został 28 lutego 2009 roku w Białymstoku przez XVII Nadzwyczajny Wszechpolski Kongres Muzułmańskiego Związku Religijnego w RP, ze zmianami podjętymi 15 marca 2014 roku w Białymstoku przez XIX Nadzwyczajny Wszechpolski Kongres Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (<https://mzr.pl/statut/>). Dokument ten został uchwalony wewnętrznie, a więc nie na podstawie ustawy z 1936 roku czy ewentualnie (z zastrzeżeniami dokonanymi powyżej) w rozporządzeniu uznającym Statut przez Radę Ministrów.

Statut wewnętrzny z 2009 roku wskazuje, że (*ad vocem* wcześniej cytowanych fragmentów) siedzibą władz naczelnych Muzułmańskiego Związku Religijnego jest Białystok (§ 1 pkt 3), „a członkiem MZR może być każda osoba wyznania muzułmańskiego posiadająca prawo pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i nieprzynależąca do innego związku wyznaniowego w Polsce. Czynne prawo wyborcze i piastowanie stanowisk przysługuje osobom posiadającym obywatelstwo polskie. Kongres MZR lub NKM może w szczególnie uzasadnionych przypadkach wprowadzić odstępstwa od wymogu posiadania obywatelstwa” (§ 1 pkt 11) (<https://mzr.pl/statut/>). Niewątpliwie dokument ten zawiera normy prawne, które wyewoluowały na przestrzeni lat, odnosząc się chociażby do poszerzenia kategorii osób, które mogą być członkiem Muzułmańskiego Związku Religijnego. Pomimo iż Statut wewnętrzny z 2009 roku przesłano ministrowi właściwemu do spraw wyznań religijnych (§ 1 pkt 5), to w wyniku niedopatrzania stał się on dokumentem, który nie wywołuje skutków prawnych (jest nieważny, z zastrzeżeniami poczynionymi w dalszej części tekstu).

O konsekwencjach dualizmu podstaw funkcjonowania Muzułmańskiego Związku Religijnego

Muzułmański Związek Religijny funkcjonuje *de facto* i *de iure* w dwóch odmiennych porządkach prawnych. *De facto* do struktur wewnętrznych i relacji zewnętrznych Związek stosuje postanowienia Statutu wewnętrznego z 2009 roku, uznając go za wiążący. O ile jednak w relacjach wewnętrznych dysponuje większą swobodą prawnotwórczą, to w relacjach podstaw nie ma podstaw do jego stosowania i *de iure* wiążący jest Statut z 1936 roku.

Na podobnym stanowisku stanął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w 2015 i 2018 roku, opierając uzasadnienie prawne na Statucie będącym załącznikiem do rozporządzenia z 1936 roku, a nawet wskazując wprost w pierwszym z cytowanych wyroków, iż „Jedynym statutem »uznanym przez Państwo w drodze rozporządzenia Rady Ministrów« jest statut »uznany« rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia

1936 r. o uznaniu Statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 72, poz. 517)". Zbieżne z tym stanowiskiem są również stanowiska doktryny podnoszące nieważność Statutu wewnętrznego Muzułmańskiego Związku Religijnego (Kiliszewski 2016: 531), aczkolwiek pojawiają się i stanowiska, że Statut z 1936 roku nie obowiązuje, ponieważ został zastąpiony Statutem wewnętrznym z 2009 roku (nie wskazując jednak podstawy jego uchylecia) (Krzyżanowski 2017: 318).

Tym samym działania podejmowane na podstawie Statutu wewnętrznego z 2009 roku sprzeczne (lub niemające podstaw) w Statucie z 1936 roku są w świetle obowiązującego porządku prawnego nieważne, o ile odrzucamy koncept *desuetudo*, przyjmując pozytywizm prawniczy³. W pozostałym zakresie (tj. gdy postanowienia Statutu wewnętrznego z 2009 roku są zgodne ze Statutem bądź je uzupełniają) można wskazać, iż są one przepisami wewnętrznymi obowiązującymi i powinny być stosowane.

Quo vadis, czyli o potencjalnych rozwiązaniach

Taki stan rzeczy można usankcjonować. Rozwiązanie przyjęte aktualnie to ignorowanie wcześniejszego Statutu i opieranie funkcjonowania na Statucie wewnętrznym z 2009 roku. Stosowanie *desuetudo* okazuje się jednak być niewystraszające, bowiem jak wynika z cytowanych orzeczeń Wojewódzkich Sądów Administracyjnych w Warszawie nieuznawanie Statutu i rozporządzenia nie jest powszechnie i jednolicie przyjęte.

Z formalnego punktu widzenia Muzułmański Związek Religijny mógłby wystąpić o uznanie przez Radę Ministrów Statutu wewnętrznego z 2009 roku. Rozwiązanie to jednak nie jest pozbawione wad. Z uwagi na wskazane we wcześniejszej części tekstu gwarancje dla związków wyznaniowych (w tym autonomii i niezależności) przedstawione rozwiązanie naruszałoby posiadaną przez związek wyznaniowy autonomię i niezależność, co powoduje, że posiada znikomą funkcjonalność i użyteczność. Istnieje również możliwość wystąpienia na podstawie art. 79 Konstytucji ze skargą konstytucyjną, celem ustalenia czy ustawa z 1936 roku – w zakresie co najmniej obowiązku uznawania statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego w formie rozporządzenia Rady Ministrów – jest zgodna z Konstytucją. Niemniej jeszcze o takie rozstrzygnięcie nie wystąpiono.

Optymalnym sposobem rozwiązania przedstawionego dualizmu byłyby zmiana ustawy z 1936 roku. Wskazanie, że statut Muzułmańskiego Związku Religijnego jest podejmowany (uchwalany) wewnątrznie, a dotychczasowe rozporządzenie traci moc, umożliwiłoby zrównanie stanu *de facto* oraz *de iure*, realizując konstytucyjne gwarancje dla związków wyznaniowych.

³ Pozytywizm prawniczy zakłada, że w kontekście prawa mówimy o powinnościach, nie prawach. W konsekwencji należy przyjąć, że faktycznie wiąże i obowiązuje ta norma, która nawet powszechnie jest ignorowana, niestosowana. Natomiast przez *desuetudo* rozumie się normę derogacyjną, która przyjmuje dopuszczalność derogacji normy na podstawie jej długotrwałego nieprzeustrzeżenie w praktyce, pomimo obowiązywania jej *de iure* (Zajadło 2012: 27, za: Kuźmicka-Sulikowska 2015: 47).

Zakończenie

Przedstawiony przykład dualizmu prawnego w zakresie obowiązujących niezależnie od siebie (w płaszczyznach *de iuro i de facto*) statutów – z perspektywy Muzułmańskiego Związku Religijnego – pozwolił na przeprowadzenie analizy zagadnienia w szerszym aspekcie. Rozważania oparły się na płaszczyźnie porównawczej obu aktów, z których wynikły dosyć istotne rozbieżności, uniemożliwiające koegzystencję obydwu dokumentów i wzajemne ich funkcjonowanie.

Pojawił się więc wątek dopuszczalności stosowania prawa powszechnie obowiązującego w świetle jego sprzeczności z konstytucyjnymi gwarancjami dla związków wyznaniowych, który uzupełniony został o wskazanie organu właściwego do rozstrzygania o zgodności ustawy z 1936 roku z obowiązującą obecnie Konstytucją RP. Brak jest podstaw do uznania, że norm prawnych z ustawy i rozporządzenia nie należy przestrzegać, pomimo że wysoce prawdopodobne jest, iż obowiązek uznawania statutu Muzułmańskiego Związku Religijnego przez Radę Ministrów zostałby uznany za niezgodny z Konstytucją i ustawą z dnia 17 maja 1989 roku o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Orzec o tym (skutecznie) może jedynie Trybunał Konstytucyjny.

Pozostaje więc stwierdzić, że wiążący jest Statut z 1936 roku, a Statut wewnętrzny z 2009 roku należy uznać za nieważny (z wyjątkiem, gdy postanowienia Statutu wewnętrznego są zgodne z wcześniejszym Statutem bądź je uzupełniają, ponieważ w takim zakresie można uznać je za przepisy wewnętrznie obowiązujące). Rozwiązania takiego stanu jest kilka, przy czym odrzucając kwestię uznania Statutu wewnętrznego z 2009 roku przez Radę Ministrów, pozostaje możliwość zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego o ustalenie zgodności rozporządzenia i części przepisów ustawy za niezgodne z Konstytucją bądź oczekiwanie na zmianę ustawy w procesie legislacyjnym. Skutki stwierdzenia nieważności Statutu wewnętrznego z 2009 roku mogą mieć jednak bardzo szerokie (wręcz kaskadowe) konsekwencje, na co warto zwrócić uwagę.

Bibliografia

Literatura

- Borecki P., 2018, *W sprawie autonomii i niezależności związku wyznaniowego – uwagi na tle postanowienia Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z 12.05.2016 r., IV CSK 529/15, „Polski Proces Cywilny”, nr 1.*
- Dudek D., 2004, *Równouprawnienie kościołów i związków wyznaniowych na tle konstytucyjnych zasad prawa wyznaniowego*, w: *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego. Materiały I Ogólnopolskiego Symposium Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 14–16 stycznia 2003 r.), red. A. Mezglewski, Lublin.
- Garlicki L., 2016, Art. 25, w: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I*, red. L. Garlicki, M. Zubik, LEX/el.
- Kiliszewski A., 2016, *Prawne aspekty własności muzułmańskiej w prawie polskim*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie X”, nr 10.

Krzyżanowski P.J., 2017, *Działalność mużułmańskiej gminy wyznaniowej w Gorzowie Wielkopolskim w świetle materiałów archiwalnych*, w: *Wschód mużułmański w ujęciu interdyscyplinarnym. Ludzie – teksty – historia*, red. G. Czerwiński, A. Konopacki, Białystok.

Skrzydło W., 2013, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, LEX/el.

Smolak M. (red.), 2016, *Wykładnia konstytucji. Aktualne problemy i tendencje*, LEX/el.

Zajadło J. (red.), 2012, *Łacińska terminologia prawnicza*, Warszawa.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 sierpnia 1936 r. o uznaniu Statutu Mużułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 72, poz. 517).

Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1435).

Ustawa z dnia 21 kwietnia 1936 r. o stosunku Państwa do Mużułmańskiego Związku Religijnego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 30, poz. 240).

Orzecznictwo

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2015 r. (I SA/Wa 1250/15, LEX nr 2030528).

Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2018 r. (I SA/Wa 2273/17, LEX nr 2543579).

Źródła elektroniczne

[Http://mzr.pl/wp-content/uploads/2016/01/statut.pdf](http://mzr.pl/wp-content/uploads/2016/01/statut.pdf), online, dostęp: 23.01.2019.

[Https://mzr.pl/statut/](https://mzr.pl/statut/), online, dostęp: 23.01.2019.

Korespondencja elektroniczna pomiędzy Anna Maciąg a Çaxarxan Musa – Rzecznikiem Prasowym Mużułmańskiego Związku Religijnego z okresu 12-13 grudnia 2018 r., źródło własne, niepubl.

Biogram

Anna Maciąg – doktorantka w Zakładzie Prawa Administracyjnego WPAE UW. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki ustroju samorządu terytorialnego i demokracji bezpośredniej.

Anna Maciąg – PhD student at the Department of Administrative Law WPAE UW. My research interests are focused on the system's issues of the local government and direct democracy.